

FRA BEDSTEFORÆLDRENE'S TID.

Faders Hjem og Hjemegn.

Den fædrene Slægt.

MIN Farfaders Farfader hed Anders Andersen. Han var Gaardejer og boede i »Haabet« i Syvendekøb ved Mørkøv. Hans Hustru hed Ane Johansdatter. De havde kun et Barn, Sønnen Ole Andersen, f. c. 1778 eller 79.

Ole Andersen blev senere gift med Christiane Marie Jørgensdatter, f. 1787. Hun var Datter af den meget musikalske Hjul- og Karethmager Jørgen Rasmussen i Torbenfeldt ved Mørkøv, og det er fra ham, Musikken i vor Familie stammer.

Ole Andersen og Christiane Marie kom til at bo i »Bankehuset« i Bennebo (Skamstrup Sogn). Ejendommen var saa stor, at de kunde holde nogle Køer og et Par Heste. Ole Andersens Bibeskæftigelse var at køre Fragt for Chr. Pranger i Jyderup. Paa hans sidste Rejse til København (ved Kyndelmissetider 1814) med et Læs Kalve, modtog han af Slagteren i København 1000 Rbd. og for sig selv 350 Rbd. Der var en Kældermand¹, der saa, at Ole Andersen fik udbetalt alle de mange Penge, og han fik da den forbryderiske Ide at ville røve dem. Kældermanden fik en Kammerat med sig, og de begyndte saa at gaa ud ad

¹ »Kældermand«, Indehaver af en Kælderbeværtning.

Roskilde Landevej, som de vidste Ole Andersen skulde køre hjem ad. Han indhentede dem ogsaa snart, og da de bad om at køre med, gav han dem Lov dertil uden at vide, hvilken Fare der truede ham. Da de havde kørt noget, slog den ene af Mændene Ole Andersen oven i Hovedet, saa han segnede bag over, den anden kastede sig over ham og flaaede Tøjet op paa ham. Da de havde fundet Tegnebogen med alle de mange Penge, sprang de af Slæden og løb ind bag Grøften, hvorfra de holdt Øje med den overfaldne.

Da Ole Andersen troede, Røverne var væk, løftede han Hovedet for at se efter Hestene, men aldrig saa snart saa Banditterne, at der var Liv i ham endnu, førend de sprang frem og tog »Kæppen« af Slæden, og med den slog de nu den arme Mand saalænge, til han tilsidst laa død hen. Først da flygtede Morderne. Ole Andersen var dog ikke død, da han saa Mændene var af Syne, rejste han sig, og han havde endnu Magt til at køre ind hos Gæstgiver Rugaard i »Roskilde Hvile«. Da han var kommen ind i Kælderstuen, fortalte han, hvad der var hændet ham, men der blev vist ikke fæstet synderlig Lid til det, ihvertfald ser det ikke ud til, at de har anmeldt Overfaldet eller gjort det ringeste for at hjælpe den ulykkelige Mand.

Ole Andersen, der var mere død end levende, satte sig om bag Bordet og lagde Hovedet i Hænderne. Saaledes sad han hele Natten og klagede sig, talte om, hvorledes det dog nu skulde gaa hans Kone og tre Børn. Da man om Morgenen kom derind, var han død.

En Del Aar efter slog Kældermannen en Jomfru ihjel. Denne Gang blev han grebet og dømt til Halshugning. Da han naede Retterstedet, bekendte han,

at han en Gang havde slaæet en Mand fra Torbenfeldt Gods ihjel.

Christiane Marie sørgede ikke meget, og allerede om Sommeren samme Aar giftede hun sig med Gaardejer Hans Jørgensen i Axelholm.

Med Ole Andersen havde hun tre Sønner, af hvilke den ældste, Anders Olsen (f. 9. 1. 1808), var min Farfader. Da han var lille, vilde han saa gerne lære at spille, men maatte ikke for Stedfaderen. En Gang da Moderen (der var meget musikalsk) og Stedfaderen var til Kildemarked, købte hun en lille Violin til Anders. Hun maatte gemme den under Forklædet paa Hjemturen, for at Manden ikke skulde opdage den.

Da Anders havde haft Violinen en lille Tid, gennemtrumfede Moderen, at han skulde hen hos hendes Broder, der »kendte Noder«, og lære at spille; og da han havde været der i 14 Dage, var han »udlært«. Det er al den Undervisning, Farfader nogensinde har faaet.

Efter at være konfirmeret kom han i Skrædderlære. (Skrædderne var i de Tider ofte Spillemand), men da han ikke kunde udholde at sidde dér med Naal og Traad, tog han Plads som »Udrider« paa Nørager.

Den mødrene Slægt.

Min Farmoders Farfader var Gaardejer Hans Christensen i Høed ved Jyderup. Han var født i Thorslunde 1747. Hans Hustru, der hed Ellen, var født 1749 i Hyrehuset i Bjergby Sogn. De havde begge to tjent hos Herskabet paa Eegholm i Hornsherred. Deres Bryllup stod paa Eegholm, og da de var lovet den første Gaard, der blev »hoverifri«, fik de den i Høed.

Hans Christensen og Ellen var meget ansete Folk, flittige og stræbsomme, saa de havde det godt. Ellen var umaadelig flittig, stod saaledes op om Morgenentidlig for at samle alle de Fjer op, Gæssene havde tabt om Natten, og det kan nok være, hun var glad, da hun endelig havde faaet samlet til en hel Dyne.

De stod meget højt anskrevet hos daværende Pastor Gøtsche i Jyderup. Naar han havde været der paa Besøg, fulgte de ham paa Vej, han fulgte dem saa et Stykke tilbage igen, de atter ham og saaledes i en Uendelighed, saa meget havde de at tale om.

Da Hans Christensen døde (1815), fik Sønnen Christen Hansen (f. 1785), Gaarden. Ellen kom saa paa Aftægt hos ham til sin Død 1829 (80 Aar gammel).

Christen Hansen var en meget daarlig Landmand, og det gik hurtigt ned ad Bakke for ham. Hans Hustru, Karen Jensdatter, var en stræbsom og agtværdig Kvinde, der altid sørgede for at faa Udgifterne betalt i rette Tid. Hun var saa agtet og godt lidt af Byens Folk, at de gerne laante hende Penge til at betale Udgifterne med, men naar hun endelig langt om længe havde faaet sparet Pengene sammen til at betale Laanet tilbage med, maatte hun ikke selv gaa med dem, nej, saa var Christen Hansen den store Mand, der flot kom og betalte enhver sit.

I Høsten 1831 blev hun syg af »Omgangssyge« (vistnok Tyfus). Hendes Dygtighed og Ordenssans laa hende i den Grad i Blodet, at hun, medens hun laa paa sit Dødsleje, stod op i Vildelse, tog et Lagen om sig og gik ud i Haven og tog Løgene op. Da hun kort efter døde, var der med hende paa én Gang fire Lig i en saa lille By som Høed.

Med Karen havde Christen Hansen 9 Børn.

Aaret efter giftede han sig igen. Hans anden Hustru hed Juliane Bauer og var fra Svogerslev ved Ros-

kilde. Hun var skikkelig og god, men turde ikke tage sig den Magt over ham (som hans første Hustru) til at lede hans svage Karakter, saa det gik ustandselig tilbage for dem, og da han ikke havde Spor af Energi, var sær og gammeldags med sit Landbrug og tilmed begyndte at drikke, endte det med, at han maatte gaa fra Gaarden. Der blev bygget et lille Hus til dem ude paa Marken, men det blev aldrig færdigt. Christen Hansen forlod den synkende Skude og gik tilfods ind til de voksne Sønner i København. Juliane derimod flyttede ind i det ufærdige Hus med sine fire smaa Børn.

Christen Hansens ældste Datter var min Farmoder Karen, f. 10. 3. 1809. Som den ældste af Børnene maatte hun tidligt tage fat og arbejde med, og det var ikke Smaating, der blev budt hende. Hun maatte saaledes tilligemed Karlen læsse og strø Gødning. Dagligt muggede hun Kostalden, kørte Harve og Plov, ligesom hun ogsaa var med til at grave baade Vand- og Vejgrøfter. Da hun var 24 Aar gammel, rejste hun fra Hjemmet og tog Plads hos General Rothe paa Aggersvold, og var derefter en Tid hos en Gaardejer i Høed. En skønne Dag kom der Bud til Karen fra Gaardejer Lars Andersen i Jyderup, om hun ikke vilde komme op og stegte Ænder til et stort Gilde, han skulde have. Karen kom og stegte Ænderne aldeles mønsterværdigt, dette i Forbindelse med den Godhed og Omhu, hun havde udvist overfor Lars Andersens aandssvage Barn, bevirkede, at den 33 Aar ældre Mand friede og fik ja. Karen sagde senere, at hun gjorde det for at komme i ordnede Forhold. De var kun gift i to Aar, da døde Lars Andersen, 1834. Forinden sin Død, foreslog han Karen, at hun skulde gifte sig med Anders Olsen, min *Farfader*, hvilket hun ogsaa gjorde den 13. Marts 1835.

Anders Olsen.

Farmoder Karen.

Anders Olsens og Karens Hjem.

Anders Olsen var en flot og stadselig Mand, 67 Tm. høj, rank, kraftig og særdeles velskabt. Han førte sig udmærket, og hans præsentable Ydre i Forbindelse med hans enestaaende musikalske Evner og øvrige brillante Egenskaber, hævede ham højt over Samtidens Bønder. Det var derfor intet Under, at netop han, der var saa retsindig og ubestikkelig, blev udnævnt til Sognefoged i Jyderup, i hvis Omegn der paa det Tidspunkt huserede nogle slemme Tyveknegte.

Der var nok at tage fat i paa Gaarden. Han merglede, drainede, ryddede og fyldte Huller, men i sin Fritid læste og spillede han meget. Han var meget dygtig i Verdenshistorie og Geografi. En Gang kom han saaledes op at trættes med Præsten, Pastor Bache, om Afrikas Størrelse. Anders Olsen holdt paa sit, Præsten paa sit, og da Anders Olsen ikke vilde give sig, sagde Præsten for at klare sig:

»Hvad, hvor tør De vove at sige Deres Præst imod?«

Anders blev vred og gik ind og hentede Geografien, og det viste sig jo saa, at Præsten havde Uret.

Musiken var dog det, der mest optog ham, og han udviklede sig stadigt paa egen Haand, saaledes at han snart kunde spille baade Violin, Violoncel, Clarinet og Fløjte. Han skrev selv sine Noder. Naar han blot een Gang havde hørt en Melodi, kunde han huske den, og han var saa musikalsk, at han, uden at prøve den først paa Instrumentet, kunde skrive den ned med det samme. Var der nogle Danse, der særlig tiltalte ham, udsatte han dem for flere Instrumenter, saa han kunde spille dem sammen med sine Venner eller Børn.

Farmoder Karen var en meget dygtig Kone, der foruden at passe sit Hus ogsaa maatte passe Kroen (de fik Krobevilling fra 1851—75, hvilket Aar Farfader byggede Hotel Skarritsø). Hendes Valgsprog var: »Den, der intet vil øge, skal meget nyt lægge øde.« Hun holdt sit Hjem rent og pænt, opdrog sine Børn udmærket, læste i sin Bibel, var gudfrygtig og formanede Børnene til at være det samme. I Regelen var hun i godt Humør og saa gerne, at andre ogsaa var det. Saa hun, at der var noget i Vejen for andre, kunde hun for det meste faa dem glade igen, og hun lettede da ogsaa Byrderne for mange med Raad og Trøstegrunde.

Farmoder var mild og sagtmodig, naar Farfader, der var meget hidsig, rasede allermest, tav hun stille: »Man skal bare tie stille, medens Uvejret raser, har man saa nogen Ret, faar man det nok bagefter,« sagde hun engang til Moster Lisbeth.

Her er et Par Prøver paa hans Hidsighed.

Han var jo en ren Mester til at spille paa Fløjte,

men en Gang vilde den ikke rigtig lystre, det var ligegyldigt hvor meget han blæste, saa kom der ikke en Lyd. Han tog da Fløjten, og uden at sige noget gik han ud i Gaarden og gennem Stalden. Farmoder, der ikke kunde begribe, hvor han skulde hen med den, listede sig bag efter ham, og inde fra Staldens Vinduer saa hun da Farfader grave et Hul i Møddingen, hvori han kylede Fløjten, ledsaget af nogle Eder og Forsikringer om, at nu kunde den for ham godt ligge og raadne til Dommedag osv. Derefter lagde han nogle Grebfulde Møg ovenpaa Fløjten, og med Foden traadte han det godt til om det genstridige Instrument.

Neppe havde han fjernet sig, førend Karen listede sig frem og gravede Fløjten op, rensede den og sendte den til Instrumentmageren. Da den efter en Tid var færdig, stillede Karen den, uden at sige noget om det til Anders Olsen, paa dens sædvanlige Plads paa Dragkisten, og en skønne Dag fik han saa Øje paa den, han skævede nogle Gange til den og udbrød saa: »Hvad S i H er det« osv., og saa tog han Fløjten og gav den nogle lange Løb med Triller i, jo, den var krabat. Han var umaadelig glad over dette.

Det var altid galt i Middagsbedet. Intet maatte forstyrre hans Søvn. Børnene, der havde lært at tage sig iagt, forholdt sig i den Tid altid stille og rolige. Anderledes derimod med en Dør, der smækkede — den smækkede vist nogle Gange. Farfader røg op, en, to, tre, Døren af Hængslerne om paa Gulvet med den, fat i en Økse, og med den huggede han hele Døren istykker. Saa havde han Fred for den.

Det kunde ogsaa ske, at Ænderne rappede for for højt og blev ved med at rappe i det ulyksalige Middagsbed, saa fo'r han ud og kastede Sten eller

Staver efter dem. Undertiden ramte han dem, saa de blev halte, saa var han saa flov, naar han kom ind til Karen, og sagde ligesom et lille Barn:

»Hør Karen, jeg er vist kommet til at slaa en af Ænderne lige lovlig meget.«

»Aa, det gør saamænd ingenting,« udbrød Karen henrykt, »jeg gik lige netop og tænkte paa, at det var dejligt snart at faa lidt Andesteg.«

Det var saadanne fredelige Svar, der afvæbnede ham.

Der var mange Historier i Omløb om ham. En Gang var en So paa en eller anden Maade sluppet fra ham, og paa dens Udflugt var den gaaet op paa et eller andet højt Sted, for Expl. en Roekule. Farfader lod den fange, lagde Reb om den og sagde:

»Naar du holder saa meget af at komme tilvejs og af at have Udsigt, skal du den onde lyne mig ogsaa faa det.« Og dermed hejsede han det arme Dyr op i et højt Æbletræ. Der maatte Soen saa hænge, indtil Karen fik den ned.

En Dag væltede Tækkestigen; det skulde den, saa bandte han, ikke gøre mere, og saa huggede han den midt over. En anden Gang vilde Slibestenen ikke gaa rundt, det skulde den ikke vove at byde ham oftere, et Sekund, og den laa knust i tusind Stumper og Stykker.

En af Karlene var usædvanlig doven. Farfader lod ham da sidde en halv Dag overskrævs paa Rygningen af Længen og »hvile ud«.

Anders Olsen var paa ingen Maade blottet for Humor, hvad efterfølgende vil vise.

En Dag sad han og spillede oppe i Stuen. To Sladrekællinger »Trolde-Karen« og »Gal-Stine« mødtes paa Vejen lige uden for Stuen, og Knevren gik jo paa dem som Kæp i et Møllehjul. Det var dem umuligt at skilles, de sagde Farvel og Farvel i en

